

בבית המשפט העליון

דנ"א 1812/21

לפני: כבוד הנשיאה א' חיות

המבקשים: 1. פלוני
2. פלונית
3. פלוני

נגד

המשיבה: מדינת ישראל- המרכז לבריאות הנפש "מעלה הכרמל"

בקשה לדיון נוסף על פסק דינו של בית המשפט העליון בע"א 7276/18 מיום 2.3.2021 אשר ניתן על ידי כבוד השופטים נ' הנדל, נ' סולברג ו-א' שטיין; תגובה לבקשה לדיון נוסף מטעם המשיבה מיום 10.5.2021

בשם המבקשים: עו"ד אילן קיסרי

בשם המשיבה: עו"ד אלאמר ירושלמי; עו"ד דוד גל

החלטה

בקשה לדיון נוסף בפסק דינו של בית משפט זה בע"א 7276/18 מיום 2.3.2021 (להלן: פסק הדין), שבו נדחה ברוב דעות (השופטים נ' הנדל ו-נ' סולברג כנגד דעתו החולקת של השופט א' שטיין) ערעורם של המבקשים, ונקבע כי לא הוכחה התרשלות מצד המשיבה, המרכז לבריאות הנפש "מעלה כרמל", בשמירה על חיי המנוחה אשר שלחה יד בנפשה בעת ששהתה באשפוז במרכז.

רקע הדברים

1. עניינו של ההליך בפרשה טרגית: התאבדותה של צעירה (להלן: המנוחה) במהלך אשפוזה בבית החולים הפסיכיאטרי הממשלתי "מעלה כרמל" שבטירת הכרמל (להלן:

בית החולים הפסיכיאטרי או בית החולים). המנוחה אושפזה לראשונה בבית החולים ביום 21.7.2009 בעקבות ניסיון התאבדות קודם, ואובחנה כבעלת הפרעה דו-קוטבית ונטיות אובדניות. לאחר שחל שיפור מסוים במצבה, הוחלט להעבירה לאגף פתוח ולאפשר לה יציאה לחופשות. ביום 23.8.2009, בתום שלושה ימי חופשה, תלתה המנוחה את עצמה בשטח בית החולים באמצעות כריכת סדין סביב צווארה וקשירתו לצינור המרזב שבלט מקיר המבנה שבחצר בית החולים, וכן בעזרת השולחן שניצב מתחתיו. המנוחה הובהלה לאחר האירוע לבית החולים רמב"ם שבחיפה, וביום 28.8.2009 נקבע מותה.

2. בעקבות האירוע, הגישו אם המנוחה, אחיה ועיזבונה תביעת נזיקין נגד בית החולים ובעליו – מדינת ישראל, ובה טענו לרשלנות וכן להפרת חובות חקוקות שונות על ידי בית החולים ועובדיו במסגרת הטיפול במנוחה ובשמירה על שלומה. בפרט, נטען כי הצבתו של שולחן מתחת לצינור המרזב בחצר בית החולים הפסיכיאטרי והיעדר השגחה על מעשיהם של מטופלים אובדניים בעת שהותם במקום, עולה כדי רשלנות חמורה בהתנהלות בית החולים. ביום 8.8.2018 דחה בית המשפט המחוזי בחיפה (השופט מ' רניאל) את התובענה, וקבע כי התנהלות בית החולים לא הייתה רשלנית וכי לא הייתה הפרה של הדין. עוד נקבע כי לא התקיימו התנאים הקבועים בסעיף 41 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] (להלן: הפקודה) ולפיכך לא נמצאה הצדקה להעברת נטל הראייה אל כתפי בית החולים מכוח הכלל "הדבר מעיד על עצמו".

3. המבקשים ערערו על פסק דינו של בית המשפט המחוזי לבית משפט זה, אשר דחה בדעת רוב את הערעור. עיקר הדיון נסב על שאלת אחריותו של בית החולים הפסיכיאטרי למותה של המנוחה. בבחינת שאלה זו, הבחין בית המשפט בין רשלנות במתן טיפול רפואי-מקצועי ("רשלנות רפואית") לבין רשלנות בקבלת החלטות לוגיסטיות הנוגעות, בין היתר, לאופן עיצובה של החצר שבה אירע האסון ולאמצעי הפיקוח וההשגחה שנקט בית החולים ביחס למטופליו ("רשלנות ניהולית-לוגיסטית"). בית המשפט קבע, פה אחד, כי לא קמה עילה להתערבות במסקנותיו של בית המשפט המחוזי בסוגיית הרשלנות הרפואית. עם זאת, באשר לקיומה של רשלנות במישור הניהולי-הלוגיסטי – נחלקו דעותיהם של חברי המותב.

4. השופט א' שטיין, אשר כתב את חוות הדעת העיקרית, סבר שיש לקבל את הערעור ולהטיל על בית החולים הפסיכיאטרי את האחריות למותה של המנוחה. זאת, בהסתמך על שני אדנים מרכזיים: ראשית, הוכחת יסוד ההתרשלות לפי סעיף 35 לפקודה; שנית, העברת נטל הראייה מכוח הכלל "הדבר מעיד על עצמו" הקבוע בסעיף 41 לפקודה. השופט שטיין קבע כי על בית החולים, כמוסד מקצועי ומיומן, מוטלת חובת זהירות לנקוט

באמצעי פיקוח והשגחה סבירים כדי למנוע התאבדות של מטופל שאושפז בין כתליו, לבטח כאשר אשפוזו נעשה על רקע ניסיון התאבדות קודם. לדידו, חובה זו הופרה ברמת וודאות העולה על מאזן הסתברויות הנדרשת במשפט האזרחי, שכן לא ננקטו "שום אמצעים לוגיסטיים וניהוליים, לצד האמצעים הטיפוליים, לצמצום אפשרויותיו של מטופל פסיכיאטרי אובדני לממש את דחף ההתאבדות שלו" (שם, פסקה 53 לחוות דעתו). עוד קבע השופט שטיין כי במקרה דנן קמה חזקת הרשלנות מכוח סעיף 41 לפקודה, וכי לא עלה בידי בית החולים להפריך את החזקה האמורה. השופט שטיין הסתמך בהקשר זה על ההלכה שנקבעה בע"א 206/89 ר' נ' בית חולים אלישע בע"מ, פ"ד מז(3) 805 (1993) (להלן: עניין ר'), וסבר כי אף במקרה דנן מתקיים תנאי אי-הידיעה, שכן "המנוחה לא ידעה, וגם לא יכלה לדעת, מהו המחדל של בית חולים שבעטיו לא נעשה שום ניסיון למנוע את מעשה ההתאבדות שלה או לעצרו באיבו" (שם, פסקה 60 לחוות דעתו). לפיכך, סבר השופט שטיין כי יש לקבל את הערעור ולקבוע כי המשיבה נושאת באחריות נזיקית למותה של המנוחה.

5. השופט נ' סולברג, מנגד, סבר כי אף שעצם קיומה של חובת זהירות מצד בית החולים כלפי המנוחה אינו מוטל בספק, לא עלה בידי המבקשים להוכיח את הפרתה. לשיטתו, הטלת אחריות בגין התרשלנות במחדל מחייבת להצביע על מחדל רשלני קונקרטי אשר בגינו נגרם הנזק, ואילו במקרה דנן קבע השופט סולברג כי "אין בידינו להצביע על אמצעי כלשהו שנמנע בית החולים מלנקוט" (שם, פסקה 12 לחוות דעתו). עוד קבע השופט סולברג כי לא הוכח קיומו של קשר סיבתי-עובדתי בין התרשלנות הנטענת של בית החולים לבין התאבדות המנוחה. משכך, קבע השופט סולברג כי לא התקיימו יסודות עוולת הרשלנות הקבועים בסעיף 35 לפקודה, ולפיכך – אין מקום לייחס לבית החולים אחריות נזיקית בגין מות המנוחה.

השופט סולברג הוסיף וקבע כי אין מקום להעביר את נטל הראייה לכתפי בית החולים מכוח הכלל "הדבר מעיד על עצמו". זאת, שכן לגישתו, לא התקיים התנאי הראשון המנוי בסעיף 41 לפקודה – קרי, אי ידיעה מצד התובע באשר לנסיבות שבעטיין נגרם הנזק. השופט סולברג עמד באריכות על לשון הסעיף ותכליתו, וקבע כי מקרה זה אינו נופל בגדר אותם מקרים חריגים בהם קיימת "עמימות עובדתית" המצדיקה את היפוך נטל הראייה שכן נסיבות מותה של המנוחה ידועות, כמו גם האמצעים שנקטו על ידי בית החולים ואלו שלא ננקטו על-ידו.

6. השופט נ' הנדל הצטרף לטעמיו של השופט סולברג והוסיף כי במקרה הקונקרטי דנן לא היה ניתן לצפות את התרחשות הנזק – מותה של המנוחה – בנסיבות שבהן אירע.

השופט הנדל ציין עוד כי בבחינת התרשלות בית החולים, יש לאזן בין הצורך ליצור תנאים בטוחים ככל האפשר למטופלים השוהים בין כתליו ובין הצורך להבטיח את חירות המטופלים ולהכניס לקראת החיים שמחוץ למוסד. בראי תכליות אלו, נקבע כי אין לצפות מבית החולים לאיין באופן מוחלט את הסיכון להתאבדות בקרב מטופליו.

הבקשה דנן

7. מכאן הבקשה שלפני, בה טוענים המבקשים כי בפסק הדין שניתן בערעור נתגלעו מחלוקות מהותיות בין שופטי ההרכב, המצדיקות קיום דיון נוסף בו. בפרט, המבקשים סבורים כי בית המשפט סטה ממושכלות יסוד לעניין יסודותיה של עוולת הרשלנות ושגה בקביעתו לפיה לא הוכחה התרשלות בהתנהלות בית החולים ביחס למנוחה. המבקשים מוסיפים וטוענים כי הפרשנות שהעניקו שופטי הרוב להוראת סעיף 41 לפקודה אינה עולה בקנה אחד עם ההלכה הפסוקה ולגישתם, יישום נאות של הוראות החוק על המקרה דנן היה מוביל למסקנה כי יש להעביר את נטל הראייה לכתפי המשיבה, לאור העמימות השוררת ביחס לנסיבות התרחשות הנזק. בהקשר זה, המבקשים סומכים את ידיהם על חוות דעתו של השופט שטיין, המשקפת לגישתם, את ההלכה הפסוקה.

המשיבה מצדה סבורה כי דין הבקשה להידחות, שכן בפסק הדין נושא הבקשה לא נקבעה הלכה חדשה ושופטי הרוב אך יישמו את ההלכות הנוהגות על נסיבותיו הפרטניות של המקרה.

דיון והכרעה

8. לאחר עיון בפסק הדין, בבקשה לדיון נוסף ובתגובה לה, הגעתי לכלל מסקנה כי דין הבקשה להידחות. אין חולק כי מדובר בפרשה טרגית ומצערת עד מאוד, והלב יוצא אל המבקשים. עם זאת, הדיון הנוסף הוא הליך נדיר וחריג השמור לאותם מקרים שבהם נפסקה הלכה חדשה העומדת בסתירה להלכה קודמת של בית המשפט העליון, או שמפאת חשיבותה, קשיוותה או חידושה ראוי לקיים בה דיון נוסף (סעיף 30(ב) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984; דנ"מ 7902/19 שילה נ' הועדה המקומית לתכנון ובניה ירושלים, פסקה 5 (23.4.2020)).

לא זה המקרה שבפנינו.

9. עיון בפסק הדין נושא הבקשה לדיון נוסף מעלה כי בית המשפט החיל את ההלכה הפסוקה על נסיבותיו הפרטניות של המקרה, וקביעותיו נטועות בנסיבות ספציפיות אלה (דנ"א 6405/20 פלונית נ' מדינת ישראל – משרד הבריאות, פסקה 4 (21.10.2020)). הטלת אחריות בנזיקין בגין עוולת הרשלנות מצריכה הוכחה של ארבעה יסודות מצטברים: קיומה של חובת זהירות המוטלת על המזיק כלפי הניזוק; התרשלות, קרי הפרה של חובת הזהירות; קיומו של נזק; וקשר סיבתי בין התרשלות המזיק לנזק שנגרם לניזוק (ע"א 3518/16 פוגל נ' עיריית טבריה, פסקה 20 (25.10.2018); ע"א 145/80 ועקנין נ' המועצה המקומית, בית שמש, פ"ד לז(1) 119, 122 (1982)). בחינת יסוד ההתרשלות טומנת בחובה הכרעה עובדתית ונורמטיבית כאחד באשר למידת סבירותו של המעשה או המחדל, וכפי שנקבע זה מכבר "סבירות ההתנהגות בעוולת הרשלנות ('ההתרשלות') אינה נבחנת בחלל ריק. היא תמיד פונקציה של הנסיבות" (ע"א 5604/94 חמד נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (12.1.2004); ע"א 10078/03 שתיל נ' מקורות חברת מים בע"מ, פ"ד סב(1) 803, 841 (2007)). במקרה דנן סברו שופטי הרוב כי רכיב ההתרשלות ודרישת הסיבתיות, הנמנים עם יסודותיה של עוולת הרשלנות, לא הוכחו ומשכך נקבע כי אין מקום להטיל על בית החולים אחריות בגין מות המנוחה. קביעה זו עולה בקנה אחד עם אמות המידה שהותוו בפסיקה, ואין בכך משום הלכה חדשה או הלכה הסותרת הלכות קודמות.

הוא הדין באשר לטענת המבקשים בנוגע לתחולתו של הכלל "הדבר מעיד על עצמו" המעוגן בהוראת סעיף 41 לפקודה. כפי שנפסק לא אחת, תכליתו של סעיף 41 היא לסייע בקביעת העובדות מקום שחסר מידע עובדתי על אודות אירוע הנזק (ע"א 7692/09 מרעי נ' בית חולים "משפחה קדושה", פסקה 5 (28.2.2011); ע"א 6332/15 צלאח נ' עדוי, פסקה 8 (23.11.2017)). בענייננו, שופטי הרוב סברו כי לא עלה בידי המבקשים להוכיח את דרישת אי-הידיעה באשר לסיבה שבגינה אירע הנזק – דרישה שהתקיימה מהווה תנאי בלעדיו-אין להפעלת הכלל "הדבר מעיד על עצמו". קביעה זו, הנסמכת על ממצאיו העובדתיים של בית המשפט המחוזי, אינה אלא יישום של ההלכה הקיימת וגם היא אינה מצדיקה מתן דיון נוסף.

10. שופטי המותב אומנם נחלקו ביניהם ביחס ליישום חלק מן ההלכות, ואולם בהקשר זה כבר נקבע כי "העובדה שפסק הדין בערעור ניתן ברוב דעות אינה כלשעצמה עילה לדיון נוסף" (דנ"א 1475/18 THOR HORIZON נ' CONTRASTOCK OY, פסקה 5 (25.6.2018); דנ"א 4165/19 משרד הביטחון – מדינת ישראל נ' קוזלי, פסקה 11 (12.11.2019)). שאר טענות המבקשים הן טענות ערעוריות מובהקות שאינן מצדיקות

דיון נוסף (דנ"א 6039/19 פלונית נ' היועץ המשפטי לממשלה, פסקה 7 (12.11.2019); דנ"א 7973/19 עסיס נ' מדינת ישראל – משרד הפנים, פסקה 6 (24.2.2020)).

אשר על כן, הבקשה נדחית. בנסיבות העניין, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"א בסיון התשפ"א (1.6.2021).

ה נ ש י א ה